

Gærdesanger *Sylvia curruca*

Lesser whitethroat

Gærdesangeren yngler i Europa mod syd til Alperne, Balkan og Tyrkiet og videre østpå til Mongoliet. Arten overvintrer i Nordøstafrika (mod vest til Nigeria), Den Arabiske Halvø og Indien. I Spanien er arten sjælden, og der er kun få fund fra Vest- og Nordvestafrika. Gærdesangeren yngler almindeligt i hele Danmark, hvor den findes i en række forskellige biotoper. Arten har spredt sig mod nordvest i Europa siden 1970, også i Danmark. Som hos de øvrige *Sylvia*-sangere består føden overvejende af insekter, men om

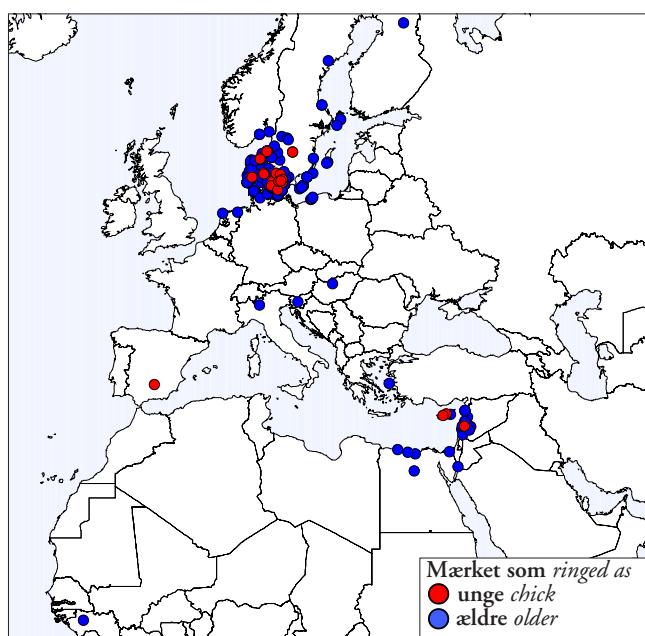

Fig. 1. Samtlige genfund af gærdesanger ringmærket i Danmark (n=342). All recoveries of lesser whitethroat ringed in Denmark (n=342).

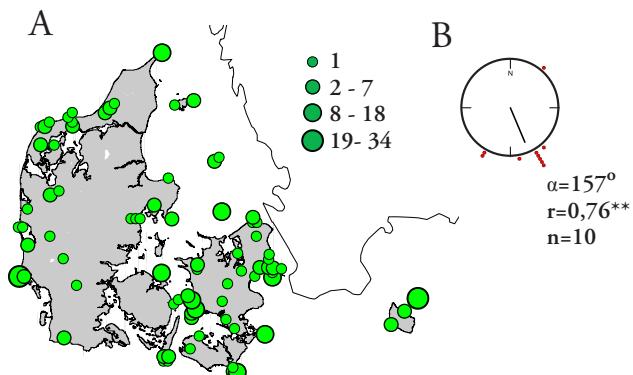

Fig. 2. A) Mærkningslokalisatører for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96).
 B) Retning af direkte efterårstræk (juli-okt, >100 km). Direction of direct autumn migration (Aug-Dec, >100 km).

efteråret tages i nogen grad bær. Europæiske fugle trækker mod sydøst til Mellemøsten, før de drejer mod syd til overvintringsområdet i Østafrika. Enkelte fugle ses nordvest for udbredelsesområdet om efteråret (modsat normaltrækretningen), bl.a. ses arten regelmæssigt på Island. Gærdesangeren trækker om natten. Arten ankommer til landet fra slutningen af april og de sidste fugle ses i september og starten af oktober. Landet passeres af skandinaviske trækgæster i april-maj og august-september.

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 40.963

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger	No. of recoveries	342
-heraf uden for Danmark	Recovered abroad	70(21%)
Antal fugle	No. of individuals	295
-heraf mærket som unger	Ringed as chicks	14(5%)
Genmeldingsandel	Proportion recovered	0,7%
Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark		62
<i>Ringed abroad and recovered in Denmark</i>		

Ekstremer Extremes

Højeste alder	Oldest bird	6 år 1 md.
Længste afstand	Longest dist.	Guinea Guinea 5.287 km
Nordligst	Northernmost	Finland Finland (65° 28'N)
Sydligst	Southernmost	Guinea Guinea (11° 15'N)
Østligst	Easternmost	Syrien Syria (36° 31'E)
Vestligst	Westernmost	Guinea Guinea (12° 48'W)

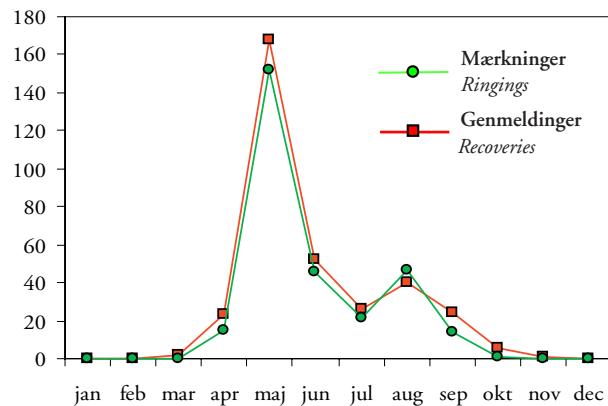

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af gærdesanger. Month of ringing and recovery for recovered lesser whitethroat.

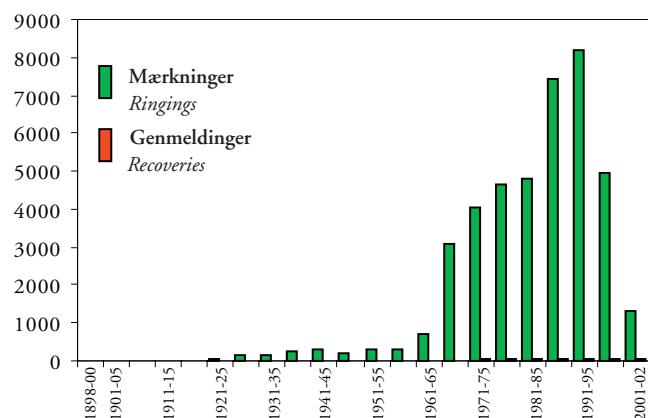

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for gærdesanger ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of lesser whitethroat ringed in Denmark..

Mærknings- og genmeldingsdata

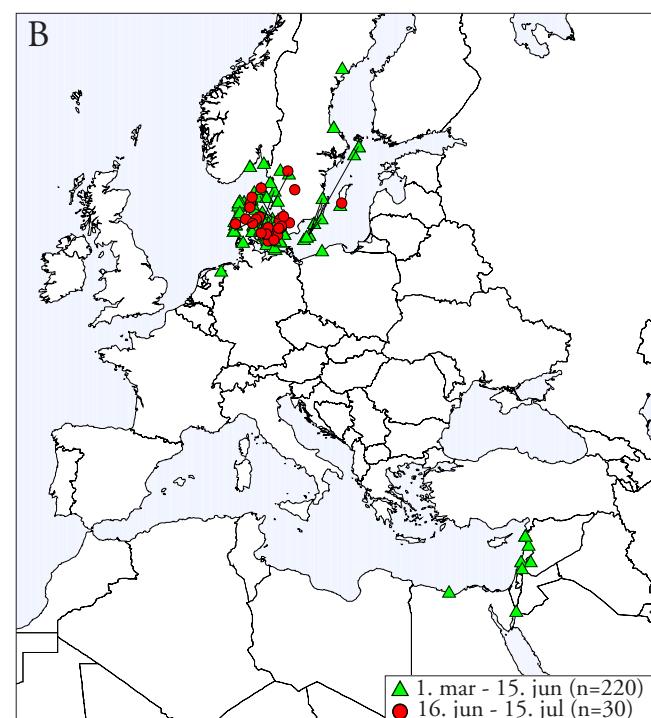
Der er ringmærket 40.963 gærdesangere i Danmark (fig. 4). Arten har været mærket siden 1918, med det højeste antal i 1995 (2.238). Den er især mærket på træklokaliteter i forbindelse med trækket, og ca. 40 % er ringmærket på Christiansø (fig. 2A). Flest er mærket med Zoologisk Museums ringe, men herudover har Odense Ringmærkestation (2) og Dansk Ornithologisk Central (1.436) også ringmærket gærdesangere. Ud af de 295 genmeldte gærdesangere er de 32 mærket som adulte danske ynglefugle og 14 som redeunger. Omkring halvdelen af de genmeldte fugle er mærket vest for Storebælt (fig. 2A). I Danmark er genfundet 62 gærdesangere ringmærket i udlandet.

Træk og overvintring

Beliggende nær grænsen for gærdesangerens udbredelsesområde er det naturligt, at gennemsnitspositionerne for genfundne gærdesangere i yngletiden ligger i Danmark (maj-juli), og at genfundene er koncentreret i Danmark med enkelte fund i Sydsverige. I august er gennemsnitspositionen lige syd for Danmark, mens den i september er rykket sydøst til Ungarn. Bortset fra ét genfund på Den Iberiske Halvø og ét fra Vestafrika, viser genfundene et efterårstræk nedover Central- og Østeuropa og Balkan til den østlige del af Middelhavet, hvor adskillige genfund foreligger fra Cypern (3), Mellemøsten (5) og nordlige Ægypten (4)(fig. 5A). Et af de ægyptiske fund er gjort allerede

Fig. 5. Genmeldinger fra A) efterårsperioden og B) forårs- og sommerperioden af gærdesanger ringmærket i Danmark. Linjer angiver direkte træk. Recoveries during A) autumn and B) spring and summer of lesser whitethroat ringed in Denmark. Lines indicate direct migration

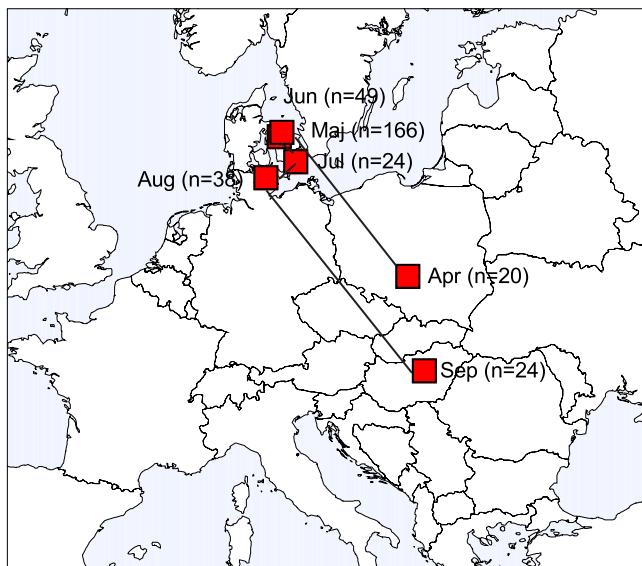

Fig. 6. Månedlige gennemsitspositioner for gærdesanger ringmærket i Danmark. *Monthly mean positions for lesser whitethroat ringed in Denmark.*

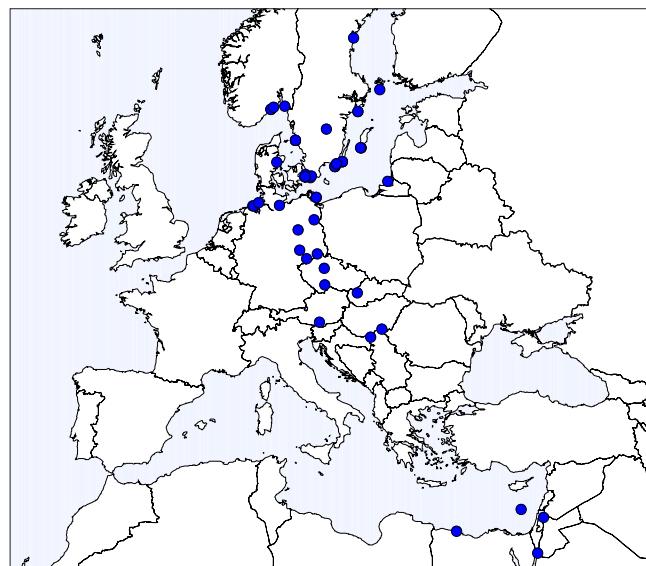

Fig. 7. Mærkningslokaliteter for gærdesanger ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=62). *Ringing sites for lesser whitethroat ringed abroad and recovered in Denmark (n=62).*

20. juli. Ellers er fundene fra Central- og Østeuropa fra perioden 29. august - 5. september (3), og fra det østlige Middelhavsområde fra 15. august - 16. oktober (12). De to fund af fugle over længere distancer i en sydvestlig retning, til Spanien (hvorarten er sjælden) og Guinea, er højst overraskende, og tilsvarende genfund findes ikke fra andre lande (Zink 1973). Det kan ikke udelukkes, at disse genfund skyldes fejlbestemmelser (én af fuglene er mærket som redeunge) eller fejl i registreringerne, men gærdesangere er dog rapporteret som regelmæssig i Vestafrika i området, hvorfra det danske genfund stammer (Urban m.fl. 1997). Der foreligger ingen fund fra vinteren.

Forårstrækket følger antagelig næsten samme rute som efterårstrækket men er måske en anelse østligere. Således foreligger ni fund fra Syrien, Libanon og Israel (27. marts - 6. maj) (fig. 5B), og gennemsitspositionen i april ligger i det sydøstlige Tyskland (fig. 6). Resten af forårsgenfundene er fra Danmark og Sydsverige, hvor første fugl er fundet 16. april. En del direkte forårsgenfund af fugle mærket i Danmark viser, at en del fugle efter ankomsten fortsætter mod nordøst til det sydøstlige Sverige.

Genfund af fugle mærket i udlandet og genfundet i Danmark bekræfter trækruten som beskrevet ovenfor (fig. 7). Genfundene inkluderer en fugl mærket om efteråret i Ægypten samt to fugle mærket om foråret i Israel.

Kun to adultmærkede gærdesangere fra yngletiden er også genfundet i yngletiden (hhv. 0 og 4 km fra mærkningsstedet). Blandt danskmærkede redeunger er otte genfundet i yngletiden i et efterfølgende år.

Gennemsitsafstanden fra mærkningsstedet er ca. 30 km, hvilket primært skyldes en enkelt fugl, der genfandtes i Jönköping, Sverige, 208 km fra mærkningsstedet på Hesselø (næstlængste distance er 16 km).

Den hurtigste fugl fløj 576 km fra Christiansø (26. maj) til Finland på 4 dage (144 km/dag). En fugl mærket 28. april nær Berlin fløj 358 km mod nord-nordvest til Danmark på 2 dage (179 km/dag).

Genmeldings- og dødsårsager

Den overvejende del af gærdesangerne er blevet aflæst i forbindelse med ringmærkning (fig. 8A). Blandt de dødfundne fugle er de fleste fundet trafikdræbte, døde som følge af jagt, taget af kat eller fløjet mod

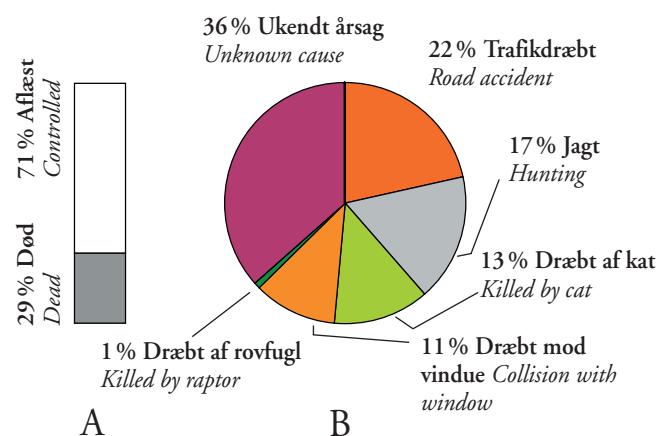

Fig. 8. A) Genmeldingsårsager (n=342) og B) dødsårsager (n=101) for gærdesanger ringmærket i Danmark. A) *Cause of recovery (n=342)* and B) *cause of death (n=101)* for lesser whitethroat ringed in Denmark.

rude (fig. 8B). 72 % af de 29 gærdesanger, der er ringmærket som redeunger eller ungfugle og siden fundet døde, er genfundet i deres første leveår (fig. 9). Den ældste gærdesanger blev mærket som voksen 2. juni på Omø og fundet død fem år senere 2. august på det nærliggende Agersø.

English summary

The lesser whitethroat is a common breeding bird in many different habitats in all parts of Denmark. Most birds arrive at the breeding grounds from late April to early May and depart in August-September. Migrants pass through Denmark in April-June and August-September. The first lesser whitethroat was ringed in Denmark in 1918, with the highest number ringed in 1995 (2,238). The majority of the recovered birds were ringed in May and around half of them west of the Great Belt. The recoveries and mean positions show that the ringed birds are mainly of Danish origin, although some birds have also been found in southern Sweden. In August the mean position is in northern Germany and in September in Hungary. Most of the birds migrate SE through central and eastern Europe. The first bird reached Egypt on 20 July, but the majority of the recoveries from the eastern Mediterranean and the Middle East are from 15 August to 16 October. No birds have been recovered during winter. The spring migration seems to follow the same route as in autumn, perhaps slightly further east.

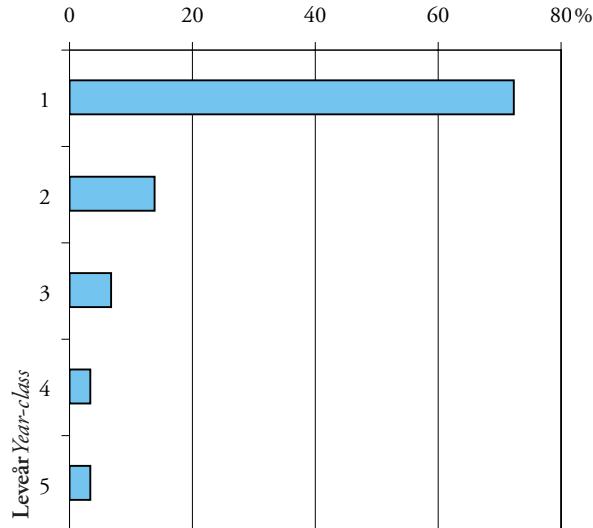

Fig. 9. Aldersfordeling af gærdesanger mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=29).
Distribution on year-class of lesser whitethroat ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=29).

Nine birds have been recovered from Syria, the Lebanon and Israel from 27 March to 6 May. In April the mean position is in northern Germany; the first recovery from Denmark is 16 April. The fastest bird migrated 576 km from Christiansø to Finland in four days in late May (144 km/day). Most of the recovered birds have been recorded by ringers (71 %). Of 101 dead birds, most collided with vehicles, were hunted, killed by cats or collided with windows.